

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΤΙΣ ἐκ τῶν ἐλλήνων δὲν γνωρίζει τὸ ὄνομα καὶ τίς δὲν κατεκλήθη ἐκ τῶν ποιήσεων τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ὅστις ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ συμπαθέστερος, γνησιώτερος καὶ ἐνθουσιωδέστερος τῶν ποιητῶν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ;

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐγεννήθη τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1824 ἐν Λευκάδι ἐξ ἀρχαίας καὶ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Βαλαώρας τῆς Ἠπείρου ἐγγὺς τῆς Ἄρτης, ἧς οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐν τῇ «Χρυσῇ Βίβλῳ» τῶν εὐγενῶν ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰωάννης Βαλαωρίτης ἀνῆλθεν εἰς ὕψιστα ἀξιώματα ἐν Λευκάδι διατελούσῃ ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, ἐκλεγείς πολλάκις ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ καὶ γερουσιαστής. Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης εἶδε τὸ φῶς ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν καὶ τῶν παιάνων τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐλικνίσθη βαυκαλισθεὶς ὑπὸ τῶν ἡπειρωτικῶν ἀσμάτων, τῶν πλήρων ἐλεγειακοῦ πάθους, δραματικότητος καὶ πατριωτικοῦ πυρετοῦ, καὶ ἐνωτισθεὶς τῶν ὠραίων ἐκείνων παραδόσεων, εἰς ἃς ὀφείλει ὁ ποιητὴς τὴν πρώτμον ἐκδηλωθεῖσαν ῥωμαντικὴν αὐτοῦ φύσιν. Ἐσπούδασεν ἐν ἀρχῇ φοιτήσας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας, βραδύτερον δὲ ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας τυχὼν δύο πτυχίων, τῆς φιλολογίας καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἀπὸ Γενεύης εἶτα μετέβη εἰς Παρισίους, ἐγγραφείς ἐν τῇ αὐτόθι Νομικῇ Σχολῇ. Ἄλλ' ἔνεκεν τοῦ ἀπροςφόρου κλίματος διὰ τὴν ἀσθενῆ αὐτοῦ κραῖσιν ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ τῷ 1846 εἰς Πίζαν τῆς Ἰταλίας, ἔνθα μετὰ τριετῆς σπουδᾶς ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Ἄλλ' ἡ ζωηρὰ καὶ ἀτίθαστος ποιητικὴ φαντασία τοῦ Βαλαωρίτου οὐδαμῶς συνεβιάζοντο πρὸς τὰς σοβαρὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ὧν, καίπερ κάλλιστα πρὸς αὐτὰς κατηρτισμένος, ἐδέησε ν' ἀπόσχη. Ὁ Βαλαωρίτης εἵμαρτο νὰ γεννηθῇ ποιητὴς, νὰ ζήσῃ, νὰ δράσῃ, νὰ μεγαλουγήσῃ ὡς ποιη-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

της, καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὡς ποιητής. Παλινοστήσας εἰς τὴν πρὸς-
 φιλή του Λευκάδα καὶ καταστήσας μᾶλλον ἀδιαρρήκτους τοὺς
 μετ' αὐτῆς δεσμούς διὰ τοῦ εὐτυχοῦς γάμου του μετὰ τῆς μονο-
 γενοῦς θυγατρὸς τοῦ Αἰμυλίου Τυπάλδου, ἀπηλλαγμένους πάσης
 βιωτικῆς μερίμνης καὶ ἐνοχλήσεως, ἐπεδόθη μετ' ἀφοσιώσεως
 εἰς τὰς ἰδιαιτέρας φιλολογικὰς μελέτας, αἷς ἐνησμενίζετο, καὶ
 ἰδίως εἰς τὴν τῆς πατρίου ἱστορίας, ἐξ ἧς ἤντλει ἀδιαλείπτως
 τὰς ὑψηλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ποιητικὰς αὐτοῦ ἐμπνεύσεις. Ἐν
 τοῖς προλεγομένοις τῆς Κυρὰ-Φροσύνης « Αἰσθάνομαι — λέγει
 — ἑμαυτὸν ἐλαυνόμενον πρὸς τὴν Ἡπειρον, καὶ τοῦτο εἶτε διότι
 ἡ Ἡπειρος περικλείει τὰ ὄστα τῶν προγόνων μου, εἶτε διότι ἐσυ-
 νείθισα ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς μου ἡλικίας νὰ βλέπω ἐνώπιόν
 μου τὸν Πίνδον ὑψούμενον καὶ τείνοντά μοι τὴν χεῖρα. Ἡ καρδία
 μου θὰ πάλῃ πάντοτε ὑπὲρ τῆς Ἡπέρου.»

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης εἶχε ἀναφανῆ ἐπὶ τινα χρόνον καὶ
 ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐκλεχθεὶς ἐπανειλημμένως βουλευτῆς
 καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἔθνους. Ἀλλά, πλήρης ἀηδίας καὶ ἀπογοη-
 τεύσεως, ἀπεσύρθη, παραιτηθεὶς τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, εἰς
 τὴν μόνωσιν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ ἐν Λευκάδι σπουδαστηρίου του,
 ἔνθα μακρὰν τῆς πολιτικῆς τύρβης ἠδύνατο νὰ συναστρέφεται
 πρὸς τοὺς ὀμηρικοὺς ἥρωας τῆς ἀρματωλικῆς ἐποχῆς, οὓς ἐγνώ-
 ριζε μετὰ τόσης θαυμαστῆς δυνάμεως νὰ ἀπεικονίζῃ εἰς τὰ ἀθά-
 νατα αὐτοῦ ἔργα. Ὁ φιλολογικὸς καὶ ποιητικὸς βίος τοῦ Βαλαω-
 ρίτου ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1857, καθ' ὃν χρόνον ἐδημοσίευσε
 τὰ «Μνημόσυνά» του, τὰ ὁποῖα ὁ πολὺς Τορμαζέος παραβάλλει
 πρὸς τὸ 31ον ἄσμα τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου, καὶ τὰ ὁποῖα εἰσὶ
 κατὰ τὸ πλεῖστον θρηνώδεις ἐλεγείαι, εἰλημμένα ἐκ τῶν μυθω-
 δῶν δημοτικῶν θρύλων περὶ τοῦ Κάτου Κόσμου, τοῦ Χάρου, τοῦ
 Βρονκόλακα, κλπ. Ἐν τῷ προλόγῳ τῶν «Μνημοσύνων» κηρύττε-
 ται ὑπὲρ τῆς δημόδους γλώσσης καὶ τῆς καθιερώσεως καὶ δια-
 μορφώσεως αὐτῆς ἐν τῇ νεωτέρᾳ φυλογίᾳ. Δι' αὐτῆς ἐπίστευε,
 καὶ δικαίως, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐγχαραχθῶσιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ
 μνήμῃ τοῦ λαοῦ οἱ ἥρωες τῶν ποιημάτων του καὶ τὰ ἐξυμνούμε-
 να ἀνδραγαθήματα τοῦ ἔθνους καὶ τῶν μεγάλων προγόνων. Τῷ
 1859 ἐδημοσιεύθη ἐν Κερκύρα τὸ ποίημα «Κυρὰ-Φροσύνη,» μετὰ
 ἀκαθέκτου ποιητικῆς ἐξάρσεως καὶ ἐν ἀκλύτῳ ἀκράτου ῥωμαντι-
 σμοῦ περιγράφον τὸ θλιβερὸν ἐπεισόδιον τῆς ὥραιας ἑλληνίδος
 οἰκτρῶς ἀποπνιγείσης ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Ἰωαννίνων. Ὁκτῶ ἔτη
 μετὰ τοῦτο ἐξεδόθη ὁ «Ἀθανάσιος Διάκος» καὶ ὁ «Ἀστραπό-
 γιαννος.» Εἰς τὸν Ἀστραπόγιαννον διὰ στίχων φλογερῶν, ὀρμητι-
 κῶν καὶ μεστῶν ἀγρίας μεγαλοπρεπειᾶς παρελαύνει ἡ ἀποθέω-

σις τῆς Κλεφτουριάς, κατὰ τὸν συμπαθῆ καὶ δημοφιλῆ ποιητὴν κ. Κωστῆν Παλαμᾶν, γράψαντα ἐσχάτως περισπούδαστον καὶ ἀναλυτικὴν μελέτην περὶ τοῦ βίου, τῶν ἔργων καὶ τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Βαλαωρίτου, ἣν συνιστῶμεν θερμῶς τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἡμερολογίου. Ὁ «Ἀθανάσιος Διάκος» δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀκραιφνὲς ὑπόδειγμα ἐθνικῆς ἐποποιΐας καὶ εἶνε κατὰ τὸν ἴδιον Βαλαωρίτην, «ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἀρματωλικοῦ πνεύματος.» Ἀλλὰ πλὴν τῶν ποιητικῶν καλλονῶν ὁ Βαλαωρίτης προικίζει τὰ ἔργα αὐτοῦ διὰ πολυτίμων καὶ ἀφθόνων ἱστορικῶν σημειώσεων, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἦτο καὶ ἄριστος πεζογράφος, πρὸ πάντων βαθύς ἱστοριοδίφης καὶ ὅτι, πρὶν ἢ ὑποτυπώσῃ τὰ ἔξοχα δημιουργήματα τῆς φαντασίας αὐτοῦ, εἶχεν ἐγκύψει εἰς ἐμβριθεῖς καὶ βαθεῖας μελέτας, δι' ὧν ἐπολλαπλασίασε καὶ ἐλάμπρυνε τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτοῦ τάλαντον.

Τὴν ἄνευ ἀξιώσεων ἄλλων βραχεῖαν ταύτην σκιαγραφίαν τοῦ ἐξόχου τῶν νεωτέρων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος παρεθέσαμεν χάριν τῆς συνημμένης εἰκόνας, πρὸ τῆς ὁποίας πιστεύομεν ὅτι μετὰ χαρᾶς καὶ εὐλαβοῦς προσοχῆς θέλει σταματήσει ἐπὶ [μικρὸν τὸ βλέμμα τοῦ ἀναγνώστου.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

[Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς «Πρωτοχρονιάς» τοῦ Φασαῖα]

Τὸ Σύνταγμα! φωνάζεις ἰσότης! ἀδελφότης!
 Ἀλλὰ τί λέγει ὁ ἄλλος; — Ἐγὼ! ἀτομικότης!
 γιὰ μὲ τὸ ἔθνος εἶνε ἡ τσέπη νὰ γεμίσῃ,
 νὰ φάγω, νὰ μεθύσω, καὶ φοῦρονος μὴ καπνίσῃ!
 Τὸ Σύνταγμα εἶνε βρούση, νερὸ ποῦ πᾶς καὶ πίνεις·
 ἐβρώμισες τὴ βρούση; καὶ πιάτα δὲν θὰ πλύνης!
 Τὸ Σύνταγμα εἶνε μάνδρα τὴ στάνη νὰ φυλάῃ
 μὴν ἔμῃ λύκος μέσα τὰ πρόβατα νὰ φάῃ.
 Ἀλλ' ἂν ἡ μάνδρα γύρω εἶν' καταχαλασμένη,
 ἀπ' ὅπου κι' ἂν θελήσῃ ὁ λύκος δὲν ἐμβαίνει;
 ἢ ἂν γερὴ εἶν' ἡ μάνδρα, μὰ τὰ σκυλιὰ κοιμῶνται
 ἢ πέφτουν σὲ ψοφῆμι καὶ στάνη δὲν θυμῶνται,
 οἱ λύκοι δὲν ἐμβαίνουν κοπάδια μέσ' ἔς τὴ στάνη
 τὰ πρόβατα νὰ φᾶνε μαζῆ με τὸν τσομπάνη;